

Utbildningsutvärdering med extern bedömning av fysioterapeutprogrammet – ett pilotprojekt 2017

Projektgrupp: Lena Nilsson Wikmar (lärosätesextern sakkunnig, professor i fysioterapi, Institutionen neurobiologi, vårdvetenskap och samhälle, Karolinska Institutet), Torbjörn Forkby (fakultetsextern pedagogiskt sakkunnig, socionom och docent i socialt arbete, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs Universitet), Gunilla Kjellby-Wendt (avnämarrepresentant, Enhetschef, Fysioterapi Mölndal, Sahlgrenska Universitetssjukhuset), Christoffer Reijns (programextern studentrepresentant).

Uppdrag: Att inom ramen för Göteborgs universitets policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av utbildning genomföra ett pilotprojekt och prova formerna för den externa granskningen. I pilotprojektet har fysioterapeutprogrammet valts ut.

Den externa bedömningen avser att kontrollera a) att det interna kvalitetsarbetet för utbildningen fungerar och b) hur väl utbildningen svarar mot de bedömningskriterier som satts upp för kvalitetsarbetet.

Förutom dokumentet ”Policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling vid Göteborgs Universitet” har följande dokument legat till grund för arbetet:

- Självrapport pilotkvalitetsvärdering av fysioterapeututbildningen (9 november 2016)
- Utbildningsplan fysioterapeut fastställd 140507, samt 15 kursplaner och litteraturlistor
- Tidigare dokument från utvärderingar; Blue 11 och UKÄs utvärdering 2012
- Kvalitetsarbete; kurs och programutvärderingar 2016 samt PIL-rapporten ”Kursvärderingar och konstruktiv länkning”
- Bedömningskriterier examensarbete grundnivå

Den 2 februari 2017 genomfördes ett platsbesök, som började med ett möte med projektgruppen och som sedan följdes av intervjuer av olika förträdare.

12.30-13.15 Prefekt Agneta Holmäng, Sektionschef Roland Thomé, Ansvarig i grundutbildningsfrågor Gunnar Tobin

13.15-14.00 Programansvarig Annelie Gutke och Utbildningskoordinator Anna Bjarnegård

14.00-14.15 Paus

14.15-15.15 Lärare Christina Finsbäck, Eva Holmgren, Monika Fagevik Olsén, Annika Svahn Ekdahl,

15.15-16.00 Studentrepresentant

16.00-16.20 Sammanfattning tillsammans med Programansvarig Annelie Gutke

Rapporten delas upp i två delar där den första delen tar upp hur väl fysioterapeutprogrammet svarar mot bedömningskriterierna och del två hur väl det interna kvalitetsarbetet fungerar.

Del 1 Fysioterapeutprogrammet i relation till bedömningskriterierna

Bedömningskriterier

1. att de faktiska studieresultaten motsvarar lärandemål och examensmål
2. att undervisningen sätter studenternas lärande i centrum
3. att undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig och/eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet
4. att antalet lärare står i proportion till utbildningens omfattning och innehåll samt att de har aktuell och adekvat ämnesmässig, högskolepedagogisk och ämnesdidaktisk kompetens
5. att utbildningen är relevant för studenternas och samhällets behov
6. att studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen
7. att en för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studie- och lärmiljö föreligger
8. att kontinuerlig uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs

Från de material som vi har tagit del av och av intervjuerna med de olika företrädarna och studenten så anser vi att fysioterapeutprogrammet till stora delar uppfyller ovanstående bedömningskriterier.

Verktyg för uppföljning av utbildningsprogram vid Göteborgs Universitet har använts och de största styrkorna, som programmet anger är relaterade till bedömningskriterierna 2, 3, 5, 6 och 8. Bedömningskriteriet 7, att en för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studie- och lärmiljö föreligger, anges som programmets största svaghet, en bedömning, som vi ställer oss bakom. Dåliga och icke ändamålsenliga miljöer kan bli ett hinder för användning och utveckling av ny och modern pedagogik. Vid Sahlgrenska Akademin pågår dock arbete med att förbättra lärandemiljöerna, som vi utgår från att de kan förbättra studie- och lärmiljösituationen. Bedömningskriteriet 4, att antalet lärare står i proportion till utbildningens omfattning och innehåll samt att de har aktuell och adekvat ämnesmässig, högskolepedagogisk och ämnesdidaktisk kompetens, anses som mycket viktig och om programmet fick extra resurser skulle de användas till att avsätta mer tid för pedagogisk utveckling. Lärarna har upplevt en stor belastning att både driva utvecklingsarbete parallellt med ordinarie arbetsuppgifter. Bedömningskriterium 1 kommenteras inte, men vår bedömning är att det uppfylls.

Det bedrivs ett kontinuerligt kvalitetsarbete på institutionen och det är väsentligen strukturerat efter bedömningskriterierna, även om dessa vid framtida utvärderingar kan länkas än tydligare till de bedömningskriterier och de utgångspunkterna som Göteborgs Universitet satt upp i dokumentet "Policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling vid Göteborgs Universitet". Mycket positivt är att de kritiska punkterna som tagits upp vid tidigare granskningar har tagits på allvar och omsatts i ett konkret utvecklingsarbete. Arbetet gäller både innehåll och utformning av programmet, lärarkompetens och studentinflytande. Ett sådant arbete är viktigt att följa upp kontinuerligt.

Programmet jobbar med ett flertal kvalitetsdrivande processer. Förutom att både summativa- och formativa kursutvärderingar genomförs, görs även en programutvärdering som är förlagd till studenternas sista programvecka. Dessutom har man frukostmöten med studenterna, pedagogiska utvecklingsdagar för lärare samt så kallade framtidsdagar för avnämare. Utifrån synpunkter från tidigare granskningar har utbildningen genomgått en stor förändring, som

mynnade ut i en ny Utbildningsplan 2014. Implementering av en ny utbildningsplan är en mycket omfattande process och ett utvecklingsarbete som måste ske kontinuerligt.

Utbildningsplan

Utbildningsplanen beskrivs för ett program i de flesta fall övergripande, vilket också medför svårigheter i tolkning av innehållet. Sådana formuleringar är viktiga att fundera över vid revidering av utbildningsplanen.

Exempel på sådana skrivningar:

- ”Utbildningsprogrammets övergripande syfte är att ge en kvalificerad fysioterapeututbildning av internationellt god standard för en självständig evidensbaserad yrkesutövning”.
- Dessutom har samtliga utbildningar vid Sahlgrenska akademien som särskild målsättning att bidra till insikt och att främja
 - en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd samt rättvisa
 - ökad medvetenhet om genus, jämställdhet och likabehandling.

Kursplaner

Övergripande har kursplanerna ett tydligt genomslag av konstruktiv länkning, men kurserna innehåller ganska många olika lärandemål och precisionsgraden varierar. För kursen FYS202 Medicinska ämnen, 15 hp anges ett lärandemål/område (kunskap och förståelse, färdigheter och förmåga, värderingsförmåga och förhållningssätt) som dessutom är mycket övergripande. I jämförelse kan nämnas kursen FYS302 Fysioterapi verksamhetsförlagd utbildning 4, 7,5 hp som har 2-4 lärandemål/område och väsentligen mer detaljerade och precisa.

Det finns en positiv grund i att införa vissa genomgående teman i kurserna, men ibland kan det vara svårt att se hur det ska omsättas i praktiken och kan möjligen uppfattas något framtvingat. Ex: FYS 303. ”Diskutera teamsamarbete utifrån ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbarhetsperspektiv”. Mångfaldstemat återkommer också på liknande sätt, vilket i och för sig är bra, men frågan är hur det omsätts. Man skulle också fundera på alternativa teman ibland, så som de klassiska kön, klass och etnicitet. Dessa kan möjligen ingå i de övergripande, men det är inte helt klart.

Vid granskning av en del kurser, verkar de innehålla flera delkurser, som kan tyckas vara åtskilda från varandra, ex vis FYS 204 (33 hp), innehåller 4 moment; rörelsesystemet (12 hp), psykisk ohälsa och långvarig smärta (9 hp), arbetslivet (3 hp) och verksamhetsförlagd utbildningsom (9 hp), som eventuellt kan medföra att hela kursen tappar fokus, eller finns det kanske en ordnad logik bakom detta?

Det framgår inte klart om litteraturen är rekommenderad eller obligatorisk. Litteraturlistorna är inte helt riktiga rörande formalia och bör ses över. I vissa litteraturlistor finns det angivet att vetenskapliga artiklar tillkommer. Den formuleringen behöver kanske läggas till i flera kursplaner. I en programutvärdering finns följande text ”Studenterna köper ej böcker vilket leder till en större andel ytinläring än djupinläring”. En fundering är om köp av böcker har med detta att göra. Om programmet har ett mer studentcentrerat lärande i fokus, så kan studenten inhämta kunskap på många olika sätt och inte bara vara hänvisade till att köpa en bok, utan kan använda sig av mer fria källor, vetenskapliga artiklar och annan litteratur dvs det ska vara mer upp till studenterna att välja litteratur, som man använder för att uppnå lärandemålen för kursen.

Bedömningskriterier för examensarbete grundnivå (15 hp)

Kriterierna omfattar 10 områden som alla väsentligen verkar kunna bedöma examensarbetena (Problemformulering – relevans för utvecklingen av forskning och praxis inom huvudområdet, bakgrund - anknytning till tidigare kunskap, metod, resultatredovisning, diskussion, argumentation och slutsatser, struktur och logisk uppbyggnad, språkhantering/skriftlig uttrycksförmåga, etik, opposition samt försvar av egen uppsats). Dokumentet innehåller dock flera formuleringar, som vid en bedömning kan vara svåra att tolka exempelvis "Begrepp är sakligt beskrivna och valda för att fördjupa förståelsen för problemområdet", och "Texten är lättläst". Viktigt är såklart att studenterna känner till bedömningskriterierna och förstår vad de innebär. Texten som beskriver underkänt (U) är i princip en spegelbild av texten för godkänt (G) resultat. En fråga blir då om man inte bara ska ta med kriterierna för ett godkänt resultat. Om både U och G ska finnas med bör kriterierna för G komma före kriterierna för U.

Kursvärderingsanalyser, två dokument samt ett förslag till kursvärderingsfrågor

Dessa dokument ger en god inblick i att återkoppling från studenterna tas tillvara och innebär konkreta förändringar. De visar också att övergripande förändringar inom utbildningen integreras på kursnivå, ex vis genom ambitionen att gå mot ett mer studentaktivt lärande i någon av kurserna. I kursen FYS202, medicinska ämnen, 15 hp finns en reflektion från kursansvarig "I de fall där de skriftliga tentorna behålls, jobbar vi på att i kursen som helhet använda relevanta frågor med hänsyn till kursmålen samt med hänsyn till det fysioterapeutiska perspektivet". En intressant reflektion, som eventuellt kan kopplas till lärandemålen för den kursen. Här föreligger säkert, som tidigare påpekats, att lärandemålen för den kursen är mycket oprecisa och därför svåra att examinera. Utvärdering av de två kurserna verkar ha genomförts på två olika sätt; Skriftligt och muntligt med kursrepresentanter under kursens gång eller med elektronisk enkät via GUL. Man kan fundera på om det inte är viktigt att delar av kurser utvärderas på ett liknande sätt, för att kunna jämföra utfallet på kurserna. Sedan hindrar det inte att andra former av utvärdering används. Svarsfrekvensen är relativt låg och behöver höjas och det finns satsningar på det. Förslaget till kursvärderingsfrågor till kursen FYS047 Vetenskaplig metodik inom Fysioterapi, 7,5 hp innehåller 19 mycket olika frågor utifrån bl a meningsfullhet, relevans, rimlighet, stödjande samt relevans för framtiden. Intressanta frågor, men tveksamt hur dessa tolkas av studenterna.

Programvärderingsanalyser

Programvärderingen besvaras av nästan samtliga studenter, och utgör därför ett mycket gott underlag för utveckling av programmet. Strukturen på utvärderingen är välgenomtänkt och innehåller både uppgifter om vad som behöver förändras och hur detta bör göras för att förbättra förutsättningar för inläring och även sammanfattande reflektioner. Här får man bilden av att utvärdering och uppföljning är ett ständigt pågående arbete inom utbildningen samt att denna involverar studenter och lärare. I dokumenten tas frågor upp som rör utbildningen i stort och dess förutsättningar på ett bra sätt. Utvärderingen berör frågor inom olika områden t ex kritik mot flera lokaler, kopplingar till VFU och vikten av interprofessionella lärandemoment. Den är också mycket bra strukturerad där kursansvarig ger sina kommentarer, exempelvis vad som uppfattas som återkommande och kanske svårlösta problem och därefter hur det ska åtgärdas.

Del 2 Hur väl det interna kvalitetsarbetet fungerar.

Utgångspunkter:

- 1. Göteborgs universitet strävar efter att verksamheten alltid håller hög kvalitet. Utbildningskvalitet uppstår i mötet mellan lärare och studenter samt genom en mångfald av insatser i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen. Kvalitetsarbetet ska således vara en integrerad del av den reguljära verksamheten.*
- 2. Högkvalitativ forskning, engagerande högskolepedagogik och goda pedagogiska miljöer är avgörande förutsättningar för en hög utbildningskvalitet.*
- 3. En kultur där alla universitetets anställda och studenter känner delaktighet, ansvar och engagemang för kvaliteten i verksamheten är en förutsättning för en positiv verksamhetsutveckling. Kvalitetsarbetet ska utformas så att det gynnar uppkomsten och vidmakthållandet av en sådan kultur. Olika slag av arenor, dialog och mötesformer är väsentliga delar av en utvecklad kvalitetskultur.*
- 4. Studentmedverkan och ett starkt studentinflytande är viktiga hörnstenar i universitetets kvalitetsarbete.*
- 5. Kollegial granskning är ett signum för akademins kvalitetsarbete inom såväl forskning som utbildning. Vid Göteborgs universitet genomförs sådan granskning bland annat genom olika typer av kollegiala audits.*
- 6. Erfarenheter från ledande forsknings- och utbildningsmiljöer ska användas i det kontinuerliga kvalitetsarbetet. Systematisk intern och extern benchmarking är ett viktigt inslag i det arbetet.*
- 7. Göteborgs universitets utbildningsverksamhet genomsyras av ett likabehandlingsperspektiv.*
- 8. En öppen redovisning av det egna kvalitetsarbetet ger starka incitament för att måna om att verksamheten håller hög kvalitet, visar på tilltro till förmågan att utvecklas samt bidrar till att sprida goda exempel inom och utanför Göteborgs universitet.*

Generellt så är punkterna mycket övergripande hållna och med olika precisionsgrad och det är svårt att invända mot dem. De riskerar samtidigt att bli till ett önsketänkande om de inte integreras genom att anställda och studenter uppfattar att kvalitetsarbete är viktigt och att deras erfarenheter, synpunkter och såväl positiv som negativ kritik som de kan ha, är väsentliga att ta fasta på för att bli en del av ett mer systematiskt arbete. Det är annars lätt att det bildas separata spår, där kvalitetssäkringsarbetet blir något som löper parallellt med den övriga verksamheten. För att säkerställa att kvalitetsarbetet sker systematiskt borde det finnas ett tydligt ledningssystem där uppföljning sker enligt checklistor av olika variabler av betydelse. Detta systematiska arbete leder till återkommande utvärderingar vilket gynnar ett strukturerat förbättringsarbete. Arbetet med kvalitetsarbetet idag saknar denna struktur. Vad man kan se från fysioterapeutprogrammet är att det pågår och har pågått mycket av kvalitetsarbete, att detta på många sätt kopplas ihop med universitetets övergripande inriktning, men också att denna sammankoppling inte är riktigt tydliggjord. De övergripande inriktningsdokumenten är inte fullt ut kända och ju närmare man kommer studenterna så är de mer okända. Studenterna, enligt den person vi träffade, har det ganska lätt i kontakten med institutionsledningen och det är inte svårt för dem att ta upp saker i de återkommande kontakter de har. Samtidigt verkar denna kontakt till en tämligen hög grad vara

personanknuten och relateras till ledningens positiva attityd. Detta behöver inte vara ett problem, men vid byte av ledning och även för uppfattningen av kvalitetssystemet, kan det vara en fördel om detta med studentmedverkan, tillvaratagande av kritik och övriga synpunkter och generellt sätt för utvecklingsarbete inte i för hög grad relateras till individuella egenskaper och förhållningssätt.

Nedan följer reflektioner i relation till några av utgångspunkterna:

1. Göteborgs universitet strävar efter att verksamheten alltid håller hög kvalitet. Utbildningskvalitet uppstår i mötet mellan lärare och studenter samt genom en mångfald av insatser i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen. Kvalitetsarbetet ska således vara en integrerad del av den reguljära verksamheten.

Ett systematiskt arbete kräver en stödjande struktur som tydliggör och i alla fall exemplifierar vad ett integrerat kvalitetsarbete kan vara. Vilka moment behövs, vad ska följas upp, hur kan lämpliga sätt att få del av studenters synpunkter se ut, och hur ser ansvarsfördelningen ut i olika delar? Formuleringen ”att utbildningskvalitet uppstår i mötet mellan lärare och studenter” behöver inte direkt hänga samman med kvalitetsarbetet om inte lärare och studenter uppfattar mötena utifrån kvalitetsarbetestermer. En viktig fråga är hur studenterna uppfattar sin roll i kvalitetsarbetet, ser man att man har ett gemensamt ansvar för vidareutveckling av utbildningen eller bara som en konsument av den? Viktigt att studenterna känner sig som medproducenter till sin utbildning dvs där man har en tydlig roll i planering, genomförande och utvärdering.

Inom fysioterapeutprogrammet förekommer olika utvärderingsforum och dialogmöten i form av frukostmöten tillsammans med studenter, som ett led i kvalitetsarbetet. I underlagen framkommer dock inget om hur studenterna uppfattar sin roll i dessa forum utifrån ett kvalitetsarbete, men studenten uppger i intervjun en upplevelse av en kultur med starkt studentinflytande.

2. Högkvalitativ forskning, engagerande högskolepedagogik och goda pedagogiska miljöer är avgörande förutsättningar för en hög utbildningskvalitet.

Även denna punkt är något som kan uppfattas självklart, men vid närmare granskning så finns det saker som kan vara problematiska, särskilt med skrivningen ”avgörande förutsättningar”. För det första hur ser länken ut mellan de olika områdena, vilken koppling finns exempelvis mellan forskningen, pedagogiken och de pedagogiska miljöerna? Man kan tänka sig att man har allting på plats vad gäller de enskilda delarna, men om forskning och pedagogik och miljö inte kopplas samman kan man då tänka sig att man får en hög utbildningskvalitet? För det andra, i ljuset av svårigheter för många att få externa forskningsmedel, så kan man ifrågasätta möjligheten för många att bedriva högkvalitativ forskning. Även begreppet ”engagerande pedagogik” är svårtolkat. En policy kan bli ganska så harmlös och svårhanterlig om den inte kopplas till konkreta former och även till resurser. Vidare, hur ser man på tillgången till goda pedagogiska miljöer – om man menar allvar med policyn och även att GU ska ha hög utbildningskvalitet, kommer då omfattande lokalrenoveringar komma till stånd, inkluderat nybyggnation? Fysioterapeutprogrammet är ett exempel på ett sådant behov av ändamålsenliga lokaler.

Är det överhuvudtaget möjligt att bedriva högkvalitativ forskning, genomföra en engagerande högskolepedagogik i goda pedagogiska miljöer inom ramen för dagens tjänstestrukturer, utan extra resurser.

Utifrån bedömning av fysioterapeutprogrammet är detta kriterium mer osäkert framför allt

vad gäller engagerande högskolepedagogik. Det framkom dock att miljöerna kan utvecklas mer och att det ibland begränsas av de fysiska miljöerna på utbildningen. Dokument med kursplaner och bedömningskriterier samt intervjuerna stödjer bedömning av en god pedagogik och hög utbildningskvalitet.

3. En kultur där alla universitetets anställda och studenter känner delaktighet, ansvar och engagemang för kvaliteten i verksamheten är en förutsättning för en positiv verksamhetsutveckling. Kvalitetsarbetet ska utformas så att det gynnar uppkomsten och vidmakthållandet av en sådan kultur. Olika slag av arenor, dialog och mötesformer är väsentliga delar av en utvecklad kvalitetskultur.

Inom fysioterapeutprogrammet drivs kvalitetsutvecklingen framförallt på en lokal arena i dialog mellan engagerade lärare och ledning av programansvarig samt mellan lärare och studenter. Underlag och intervjuer ger intrycket av att det saknas ett systematiskt kvalitetsarbete, där alla arbetar efter samma mall och med samma mål. Kulturen på program nivå är att arbeta med utvärderingar och ständiga förbättringar. Systematiskt arbete på högre nivåer i organisationen är svårare att få en uppfattning om.

7. Göteborgs universitets utbildningsverksamhet genomsyras av ett likabehandlingsperspektiv.

Även denna policyn behöver konkretiseras avseende vad som avses med ”genomsyras av ett likabehandlingsperspektiv. Intressant att bara detta perspektiv anges i dokumentet och inte perspektiv utifrån hållbar utveckling, jämställdhet och genus, eftersom följande skrivning fanns i utbildningsplanen för fysioterapeutprogrammet;

Dessutom har samtliga utbildningar vid Sahlgrenska akademien, som särskild målsättning, att bidra till insikt och att främja

- en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd samt rättvisa
- ökad medvetenhet om genus, jämställdhet och likabehandling.

Sammanfattande synpunkter

Från de material som vi har tagit del av och av intervjuerna med de olika företrädarna och studenten så anser vi att fysioterapeutprogrammet till stora delar uppfyller angivna bedömningskriterier. Kvalitetsarbetet på fysioterapeutprogrammet är omfattande med fokus på mål, kursplaner och utvärderingar, men inte så mycket på mer genomgripande visionära frågor/funderingar.

De centrala riktlinjerna/utgångspunkterna är mycket övergripande och verkar inte sippra ner i organisationen. Diskrepansen mellan Göteborgs Universitets åtta utgångspunkter och bedömningskriterierna är stor och någon form av sammanlänkning mellan dessa borde finnas. Det är viktigt att riktlinjerna/utgångspunkterna, som universitetet fastställer också blir tydliga för samtliga medarbetare, så att kvalitetsarbetet av utbildningsprogrammen blir så optimalt som möjligt.